

Wanda løper

av Vigdis Hjorth

Wanda grudde seg til å gå hjem. Allerede langt nede i bakken, når hun såvidt kunne se det gule huset på lang avstand, på toppen, fikk hun den jævlige følelsen i kroppen: HVA ER PÅ GANG IDAG?

Hun syntes allerede hun hørte skrik og skrål fra de åpne vinduene. Kanskje moren ikke fikk opp kabalen eller broren ikke fikk starta Harley'en eller at Sokrates slo en crosspasning til Eder som sendte ballen direkte i mål, kampen mellom Brasil og Italia, finalen i VM-86, farens yndlingsvideo som han så på hele dagen.

Eller noe annet. Naboer som klaget. Kutt i strøm og telefon eller inkassobyrå på døra.

Hun prøvde å forestille seg det verste mens hun sakte nærmet seg huset, så det var en sjanse for å bli lettet når hun kom inn.

Hun trakk pusten og åpnet døra. Det var stille i akkurat halvannet sekund. Så hørte hun faren

foran TV'n: – Kom igjen Eder! Dra til Eder Hausser! Åja! Åja! Gi'n inn!

På kommoden i entreen lå en halvferdig kabal og en vinkork, og der ja! kom moren opp fra kjelleren. – Neimen, er det du, lille Wanda? spurte hun, kunstig, men Wanda så tydelig rødvinsflekene på kjolen. – Er det tuppe-snuppe-Wanda? spurte hun igjen, som om det kunne være noen andre, som om andre frivillig åpnet døra og gikk inn i Myrveien trettito.

– Er du i kjeller'n, Gyda? brølte faren fra stua, det var pause i kampen, ti minutters stillhet hvis de var heldige, men det var de ikke, der kom det igjen. – Er du i kjeller'n og smugdrikker, Gyda? Tror du ikke vi ser deg?

Moren snappet kortstokken fra kommoden og forsvant ned kjellertrappen. Wanda listet seg opp på kjøkkenet og åpnet kjøleskapet for å se om det var noe mat der, men det var bare den gamle osten. Broren satt foran mikro'n og ventet på en hamburger. Wanda skulle liste seg ut, da han fikk øye på henne. – Er det du? hylte han.

– Ja, sa hun, for det var henne, Wanda, søsteren hans.

– Fy fader! brølte han, han reiste seg og tok henne i skulderen. – Åssen kunne du? Åssen kunne du, Wanda?

– Hv-hva? spurte hun.

– HVA??

– Ja, hva da?

Han kom nærmere og presset henne mot veggen. – Åssen kunne du få deg til å herpe Harley'n min?

– Jeg ha'kke rørt'n.

– Men jeg får ikke starta'n!

– Du har jo aldri fått starta'n!

– Åja? Så du ypper?

– Neida, sa hun og prøvde å trekke seg mot døra, det ante henne at hun snart ville ut.

– Så du mener å antyde at jeg ikke har den sprekeste Harley'en i strøket? Med det dypeste settet? Han åpnet munnen så hun så de innerste jekslene og merket at han ikke hadde pusset dem.

– Jeg vet ikke noe om sykler, jeg skulle bare se om det var noe ost her.

Hun prøvde å vri seg unna, men han strammet grepet så hun bare såvidt kunne puste. Hun veivet med armene og en tomflaske gikk i gulvet, og faren våknet i stua.

– Er det bråk nå igjen? Hvem har skylda, hvem skal jeg banke, er det Wanda nå igjen?

Han kom over gulvet og fylte hele kjøkkendøra, en fem og nitti høy og hundre kilo tung.

– Hun mobber meg, sa broren. – Hun har ødelagt Harley'n min. Hun har ikke respekt for meg lenger!

– Jeg skulle bare se om det var noe ost her, hostet Wanda. I hodet planla hun flukten i detaljer,

tok mål av avstanden til døra og tenkte seg hvordan hun kunne sno seg ut av armene i et uoppmerksomt sekund, jumpe rundt hjørnet, ta trappen i tre hopp og smekke døra igjen etter seg.

Faren kom nærmere og tok henne i øyesyn.

– Jenta vokser, gryntet han og snudde seg mot broren. – Har du sett hvordan jenta vokser?

– Hæ? sa broren.

– Jenta har fått schwæær rompe, gryntet faren og kløp Wanda i rompa.

– Skulle ikke spise så mye av den osten, fortsatte han og tok henne i skulderen. – Har fått pupper også. Schwææææære pupper, sa han og kløp henne i puppen.

– Au! skrek Wanda og prøvde å vri seg unna, men broren holdt igjen og flere flasker gikk i gulvet.

– Aldri annet enn bråk, brølte faren. – Er det ikke ost så er det noe annet. Og mora deres står under kjellertrappa og drikker.

De hørte de ustø skrittene i trappen, og der! kom hun med det kunstige smilet: – Hva er det som foregår her da. Jeg syntes jeg hørte en mus som peip?

– Skal bare gi Wanda en omgang, sa faren.

– Driver og fornærmer gromsønnen vår.

– Næmmen du store, sa moren og lette etter vinopptrekkeren.

– Og hva skal du da? spurte faren. – Bake

sviskepai til guttene dine? Ikke akkurat det nei?

– Jeg tar vel en tur ned i kjelleren, jeg, mumlet moren.

– Og hva er det i kjelleren som er så interessant for et kvinnfolk i overgangsalderen? HÆ? brølte han og trengte henne mot veggen.

– Jeg tror hun drikker, sa broren, han glemte Wanda et øyeblikk, – hun har rødvinflekker på kjolen!

Wanda benyttet sjansen, vred seg ut, dukket under venstrearmen, snodde seg forbi faren, rundet hjørnet, tok trappen i tre hopp og smekket døra igjen etter seg.

Hun hadde lært seg noen triks etter hvert. Hun var rask rundt hjørnene og i trappen, tre trinn av gangen, ut døra og ned singelgangen mot porten og så, i et eneste enormt hopp, jumpet hun over. Det var bare å ha riktig rytme og trå ned på riktig fot og få kraft nok i frasparket.

Først nede i svingen ved Sørensen satte hun farten ned. Eller, noen ganger gjorde hun det ikke, for hun kjente at hun, når hun hadde kommet såpass langt hjemmefra, fikk en letthet i kroppen som bar henne videre, en slags følelse av å fly, og det gjorde at hun, av og til, fortsatte å løpe, forbi Sørensen ned mot Esso-stasjonen, over krysset forbi postkontoret mot skolen. Noen ganger lenger, helt opp til skogen.

Så var det sånn at det ble vår etter hvert og i gymmen skulle de løpe sekstimeter'n. Wanda pleide ikke løpe, hun hadde ikke hatt gym siden hun gikk i annen eller tredje klasse, hun sa hun hadde mens og satt på siden eller hang i ribbeveggen inne, for hun følte seg ikke sånn som de andre og de følte seg ikke sånn som henne, det var åpenbart, sånn de ropte og skrek når hun kom forbi: «Wanda Riise skaper krise. Wanda Riise måtte fise.»

Men så var det en onsdag tidlig om våren at Wanda kom gående mot skolen, en time for sent, for faren hadde tvunget henne til å se finalen mellom Brasil og Italia, og da hun endelig kom løs og var på vei ned trappen, kom broren med skiftenøkkelen i været og mente hun hadde herpa Harley'n hans.

Så da hun kom på skolen sto de andre allerede i gymtøy på idrettsplassen sammen med B-klassen, de skulle ha utegym for første gang. Annette Frø i C og Fredrikke Brun i B i rosa shorts og melkehvite stankelbein og gåsehud på armene.

Wanda satte seg på sandkassen ved gjerdet og dro opp en reklamebrosjyre hun hadde funnet på veien.

Læreren sto klar med stoppeklokken og samlet

alle rundt seg på startstreken: – Nå skal vi altså løpe sekstimeter'n. Det er en øvelse som er gammel i norsk gymnastikktradisjon. Hvis dere spør mor og far, vil de sikkert kunne fortelle at de også løp sekstimeter'n da de gikk på skolen, hvor utrolig det enn kan virke. Men nok om det.

Hun trakk pusten og fortsatte, med et blick på Wanda på sandkassen: – Det er akkurat det samme hvor fort dere løper. Det er IKKE om å gjøre å løpe fortest! Ta den tiden dere trenger! Bare sitt på sandkassen hvis dere heller vil det! Det er ikke alle som synes det er morsomt med gymnastikk. Det er mange som synes det er FÆLT med gymnastikk, og det er ingenting å skamme seg over. Jeg er IKKE en sånn gymlærer som mobber tykke og dårlige elever! Det er like greit å løpe sakte som å løpe fort.

Wanda prøvde å la det gå inn det ene øret og ut det andre, men det limte seg fast på innsiden av hodet hennes. «Det er like greit å løpe sakte som å løpe fort.»

Når sannheten var at om Wanda Riise ikke hadde kunnet løpe fort, hadde hun i dette sekund sittet i den rustrøde treseteren i Myrveien og sett Sokrates slå en crosspasning til Eder Hausser, for hundrede gang.

Wanda sukket. Og foran øynene hennes på idrettsplassen var B-klassen i ferd med å slå C-

klassen i sammenlagt tid på sekstimeter, enda en gang. Det skjedde hvert år. I hver disiplin. Inne eller ute, i kanonball, tauklating og dødball. C-klassen ble slått av B-klassen hver gang de hadde gym sammen, men det var ikke så ofte, for B-klassen gadd ikke lenger.

Men så skjedde det, plutselig, denne onsdagen, den første onsdagen C- og B-klassen hadde utegym om våren, at Wanda Riise hoppet ned fra sandkassen og gikk bort til gymlæreren og sa at hvis det var i orden, så kunne hun godt løpe, for det med mensen var bare en unnskyldning.

Gymlæreren så på henne og B-klassen og C-klassen så på henne, og de som hadde tenkt å si «Wanda Riise måtte fise», sa ingenting, men lukket munnen, for det lå i luften at noe usedvanlig kunne komme til å skje.

C-klassens Anette Frø som sto klar til å løpe gikk til side for Wanda, og B-klassens Fredrikke Brun ble skjev i ansiktet, og læreren stammet at det slett ikke var nødvendig og at Wanda for all del ikke måtte føle seg presset.

B-klassen hadde startet å rope: Heia Fredrikke! Heia Fredrikke! Fredrikke fikk fjeset på plass og stilte seg opp på startstreken.

I C-klassen så de på hverandre. Ingen av dem fikk seg til å rope «Heia Wanda!» Det ville jo hø-

res idiotisk ut. De trakk seg tilbake til sandkassen og myste bort på Wanda.

Gymlæreren gikk bort og hvisket i øret på B-klassens gymlærer. De kikket på Wanda og så bekymret på hverandre, men bestemte seg for å late som ingenting. De kom tilbake og C-klasselæreren tok ordet:

– Så fint at du vil løpe, Wanda! Ja, det synes vi virkelig du skal! Og uansett hvordan det går, bør du se det som en seier. Selv om du ikke kommer i mål, selv om du, når du har løpt tyve eller tredve meter, ikke orker mer, så må du bare stanse opp og gi deg, for det er ingen skam å snu, og uansett så har du vunnet over deg selv, Wanda, og det er det viktigste!

B-klassens lærer nikket.

– Jada, sa Wanda. Hun stilte seg opp ved siden av Fredrikke Brun på startstreken, med det ene benet foran det andre. Hun lukket øynene. Hun tenkte seg at hun sto i kjøkkendøra hjemme, at broren var på vei med skrutrekker'n i været, at faren kom fra sofaen, en fem og nitti høy og hundre kilo tung, klar til angrep.

– Klar, ferdig, GÅ! sa B-klassens gymlærer, og Wanda løp. Wanda løp! Wanda var ikke nær bakken, Wanda svevet! Wanda løp fra alt, og alle i B- og C-klassen sto med åpne munn og gåsehud nede ved startstreken, og der var Wanda i mål!

Det ble to minutters stillhet på idrettsplassen. Så tok B-klassens gymlærer det første skrittet på veien ned mot Wanda.

– Jaså, din lille luring, din lille snik, smilte hun. Wanda skjønnte ikke hva hun mente.

Så kom begge klassene gående nedover, de stilte seg rundt henne, og så åpnet Anette Frø:

– Lumpent å ikke ha sagt fra før!

Alle var enige. De syntes det var råttent. De syntes Wanda hadde lurt dem. Hvis Wanda hadde sagt fra før, om at hun løp som et olja lyn, så hadde ikke C-klassen tapt så mye for B-klassen.

– Fy fader, Wanda! Jævli dårlig gjort, Wanda! Hvis du hadde sagt fra, hadde vi aldri tapt så mye, men du har sittet på sandkassa og sagt at du har hatt mensen. Toogfemti uker i året! Det er din skyld! Det er Wandas feil! Egentlig!

Det var de enige om. Wandas feil! Og de gikk tilbake mot gymgarderoben, tett inntil hverandre som en melkehvitt klump med gåsehud, i vårlyset.

Men B-klassens gymlærer ble igjen.

– Wanda Riise, sa hun og la hånden på skulderen hennes.

– Jeg tror jeg skjønner litt om deg. Og jeg tror, at hvis du trener, kan du bli en JÆVLI god løper. Og hvis du blir en JÆVLI god løper, trenger du ikke tenke så mye på Myrveien trettito. Og slett

ikke på den melkehvite klumpen med gåsehud som er på vei mot gymgarderoben i dette øyeblikk!

De snudde seg og så på B- og C-klassen som beveget seg sakte mot gymsalen.

– Det høres ikke så verst all-right ut, sa Wanda.

Det var ikke så verst all right. Hver onsdag ettermiddag løp Wanda opp på idrettsplassen og møtte B-klassens gymlærer og løp sånn hun ga ordre om. Hun hadde selv vært et lovende løpertalent i sin ungdom.

Noen ganger løp Wanda kort og fort og andre ganger langt og jevnere, noen ganger nesten sakte, men veldig langt. Hun kunne finne en rytme rundt idrettsplassen som virket nesten bedøvende.

B-klassens gymlærer satt på sandkassen med stoppeklokken. Hun ga ordre i begynnelsen, men lente seg snart tilbake mot gjerdet og glippet med øynene av den jevne rytmen, av Wandas ben som gikk som stemplene i en bil, et lokomotiv, som en klokke, jevnt, jevnt, jevnt. Hun løp som om hun hadde et batteri i kroppen, som om den var laget for å løpe, som om det var dens egentlige funksjon. Hun løp med en stadig større letthet i bena, som ikke forsvant før lenge etter at hun var i mål, som hun bar med seg videre, hjem for eksempel. Derfor løp hun stadig oftere og stadig lengre og

B-klassens gymlærer var stadig mer forbauset over Wandas fenomenale framgang.

Og når Wanda kom hjem etter en løpetur, var det som om de ikke bet på henne i Myrveien trettito. Kreftene hennes ble ikke færre, men flere, når hun stoppet å løpe ved terskelen nede, utenfor døra. De strømmet fra bena opp i brystet, det hevet seg fram og ble hardt som en rustning, og hun følte seg usårlig.

– Hei, sa hun, når hun kom inn, og det ble stille i stua og på kjøkkenet og moren åpnet kjellerdøra og kikket engstelig på den nye Wanda.

Wanda gikk opp på kjøkkenet der broren satt foran micro'n og venta på en hamburger.

– Har du fått fart på Harley'n din? spurte hun.

– Brrr, gryntet han, den sto i garasjen med skrutrekkere i alle åpninger.

– Og hvem tror du vinner? spurte hun faren og gikk inn i stua.

– Grrr, gryntet han, i den rødbrune treseteren og så på finalen mellom Brasil og Italia. Men gnisten hadde gått ut av ham og han tok henne ikke på rompa mer, for Wandas rompe var blitt muskuløs og hard og umulig å få tak i.

Wanda var blitt annerledes, og det syntes, det merket de, det var helt uomtvistelig når hun kom inn døra nede og gikk trappen opp og inn.

WANDA VAR IKKE DEN SAMME MER.

Og en kveld skrudde faren av videoen før Sokrates slo crosspasningen til Eder Hausser og snudde seg mot henne. Det var et stort øyeblikk. Det hadde ikke skjedd før. Det senket seg en stor stillhet over Myrveien trettito, ikke ulik stillheten på idrettsplassen den gangen Wanda gikk ned fra sandkassen og løp seksti-meteren første gang.

Den varte i to minutter. Så sa faren til Wanda:

– Wanda! sa han.

– Ja! svarte Wanda høyt og tydelig. Og moren kom opp fra kjelleren og broren kom inn fra kjøkkenet og alle så på henne med alvorlige ansikter, for første gang.

– Noe har skjedd, sa faren etter en stund. – Og det som har skjedd, vet jeg ikke om jeg liker.

Wanda visste at dette var det avgjørende øyeblikket. Det var nå det gjaldt. Hun trakk pusten og fylte de sterke lungene med luft, oksygenet spredde seg med blodet og kreftene la seg som en rustning rundt kroppen.

– Om du liker det eller ikke, så har det skjedd, sa hun.

Faren så på Wanda og moren så på Wanda og broren så på Wanda, som om de akkurat hadde fått øye på henne. De blunket **ALLE TRE OG SPENNINGEN STEG I ROMMET**. Noe var i ferd med å hende, de visste ikke hva det var, men de visste det var viktig.

– OK, Wanda, sa faren. – Hvis det er skjedd, så la det skje!

Wanda smilte og faren satte på videoen og Sokrates slo en crosspasning til Eder Hausser som sendte ballen i mål.

Wanda tok trappen i stadig færre hopp og løp stadig oftere og stadig flere runder på idrettsplassen. For hver dag kjente hun at musklene ble sterkere, særlig i lår og legger. Hun kjøpte bøker om løping og la om kosthold og døgnrytme. Hun tok ryggøvelser og mageøvelser om kvelden, og merket hvordan det hjalp henne i opp- og nedoverbakker. Hun så i speilet at kroppen forandret seg, at hun fikk «løperben», men det var ansiktet som forandret seg mest. Det løftet seg, dro munnen opp og åpnet øynene. Hun fikk et slags lys i fjeset, som elevene i C-klassen ikke kunne la være å legge merke til og kommentere. De sa ikke «Wanda Riise skaper krise», lenger, det hørtes plutselig tåpelig ut, for ryktene fortalte at Wanda Riise ikke var noen alminnelig grå mus, men et løper-talent.

B-klassens gymlærer ble stadig mer forbauset over Wandas fenomenale framgang og fikk store ambisjoner på Wandas vegne. I første omgang gjaldt det å vinne skolemesterskap og kretsmesterskap. Lærerråd og overlærer var orientert om

saken og kommunens ordfører og byens næringsliv ville gjerne investere i Wandas muskler. Det var bare et tidsspørsmål før hun kunne vinne store konkurranser som New-York-Maraton og Olympiaden. Hun var et naturtalent og et vidunderbarn, hun ville bli rik og velstående og lykkelig.

Wanda løp hjem for å fortelle de gode nyhetene, men hun følte mens hun løp at noe hadde blandet seg med dette lette, en uro hun ikke ble kvitt. Og da hun kom inn døra i Myrveien og så seg i speilet i gangen, så hun at det nye lyset i ansiktet hennes var i ferd med å blekne. Tankefull og rolig gikk hun opp trappen og inn i stua og skrudde videoen av, hun stilte seg opp på gulvet foran familien sin og fortalte dem hva B-klassens gymlærer hadde sagt.

De satt i den rødbrune sofaen. Ansiktene stivnet.

Så, etter noen sekunder, fem eller ti kanskje, åpnet de munnene. De måtte. Etter enda noen sekunder dro farens munn seg ut i et smil. Det var det hun hadde fryktet. Faren smilte fra øre til øre og slo armene ut og dunket moren i brystet: – Gromjenta vår! ropte han gledesstrålende. – Jeg visste at noe stort skulle hende oss! Er det ikke det jeg alltid har sagt, at Wanda ville bringe oss lykke? Er det ikke henne jeg har hatt min lit til bestandig! Å Wanda!

Han slo armene ut bak nakken på moren og broren og klemte dem sammen. De smilte alle tre. – Nå er det slutt på billigvinen, Gyda! sa han. – Heretter er det årgangsviner! Og Harley'n din, gutten min, nå kan vi reparere den, og jeg kan kjøpe videoer og hamburgere, folkens, i massevis! Vår egen lille lykke-Wanda!

Han bøyde seg fram og skulle klø henne under haken. Wandas lille uro var blitt større. Den vokste og ble nesten uutholdelig. De tre ansiktene smilte i sofaen, de strakte armene ut for å klø henne under haken, men de nådde ikke fram, så de reiste seg og kom mot henne med hendene utstrakt for å klø henne bak ørene og under haken og Wanda rygget bakover for å komme unna, men de tok henne igjen, og der traff fingrene og klødde hardt med lange negler og så kom munnene, sammensnurpede og våte for å kysse, de bøyde seg mot henne med kyssemunner, og da skjedde det! Som en refleks. Wandas ben satte seg i bevegelse. Wanda løp. Wanda snodde seg unna med det gode, gamle trikset, rundet hjørnet og tok trappen i ett eneste hopp og løp. Ut døra og nedover singelgangen, over porten og videre ned forbi Sørensen, lett og fritt, som om det var gull å vinne. Wanda løp! Wanda fant riktig rytme. Wandas kompliserte sammensatte kropp arbeidet finstemt, harmonisk, vakkert i denne bevegelsen, bort. Wanda løper. Og bak henne, stadig lenger

bak henne blir kjøkkenvinduene åpnet i Myrveien trettito og faren og moren og broren stikker hodene ut og ser at Wanda løper, hvordan Wanda forsvinner, hvordan Wanda blir mindre, til slutt en prikk i horisonten, og der er Wanda borte!